

QUÂN BẢO-SAY

160
Indoch
18



NHÀ IN NHẬT-NAM
102 hàng Gai xuất-bản

1 Xu

Em là Hai Kế, và các tướng như Đốc-Cọp, Đốc-Vinh, Lãnh-hiêm, Đốc - Sủng, Đốc-Bân, Đốc-Tính, Đốc-xuất, Lãnh-Điều, Tuần-Vân, Đốc-Mỹ, v. v.

**XVII.— Năm 1889 quân hai
bên chỉ kéo co.**

Trong năm 1889, quân hai bên, chỉ đánh nhau dằng-dai ở Hưng-yên, chẳng có trận nào to ; lúc bên này bị thiệt lúc bên kia bị hại, bất-phân thắng-bại.

Ngày 20 Mars 1889 viên Quản Soler đem 30 tên lính khố-xanh đi tuần ở Bãi-sậy, gặp toán địch quân lớn, hai bên bắn nhau một hồi, quân nghịch lui vào Bãi-sậy hết.

Ngày 27 Mars, Bỏ-Chánh Bắc-Ninh



Đem hàng mấy trăm quân tới làng Phó-Long và Đầu-thao, giao-chiến với quân Thuật từ sáng tới chiều, hai bên cùng thiệt quân, Thuật lui về Bãi-sậy.

Ngày 30 Mars, Bõ-chánh Bắc-ninh lại đem quân đến xã Thúy-Lâm đánh Đốc-Sủng, Quản-dày, hai bên bắn nhau từ 10 giờ sáng đến 9 giờ tối, đều bị thiệt-hại, quân nghịch lui.

Ngày 6 Avril có 50 tên quân Bãi-Sậy, ăn mặc giả làm những người đàn-bà bán rau, trong lưng đều dắt súng lục và dao nhọn, tối ngồi bán rau ở ngay trước cửa đồn Bình-Phú, đùa rồn với lính đồn, rồi bất-thình-linh rút súng, cướp đồn.

Ngày 23 Avril, quân Bãi-sậy đóng ở làng Mê-Dao, hai viên quản Nicolas và Normand hay tin, liền đem lính tới,

xông vào làng bản, hai bên đánh nhau, địch-quân chết mất hơn 30 tên, rồi chạy thoát ra ngoài.

Ngày 24 Juillet, viên Quản Escot đem mấy chục tên lính đi tuần, chợt tới làng Hoàng-Vân gặp quân Bãi-sậy, có Đốc-sủng đi đầu, hai bên xông vào đánh nhau, Escot bị hại, lính bị chết nhiều. Các viên Quản Samaran, Soler, Aubert, nghe tiếng súng bắn nhau, chạy lại, thì Đốc-sủng đã lui rồi, các viên quản họp lính lại đuổi bắn, đến bến Cầu-hậu, Sủng quay lại đánh, bị thiệt hại khá nhiều.

Ngày 14 Août 1889, Hai-Kế, Đốc-bân, Đốc-xuất, kéo quân định đến đóng ở làng Tân-trạch, (Hải-dương), mới đi

được non nửa đường, bị lính đồn Bân-yên-nhân và đồn Mỹ-hào, phục binh đánh úp, quân địch bị thua to, mất nhiều súng.

Những việc như thế, xảy ra luôn, tóm lại là trong năm 1889, hai bên chỉ kéo co nhau, không có trận nào kịch-liệt.

XVIII. — Mấy trận to năm 1890

Tán-thuật bởi này đã bị dẫm thanh-thế nhiều.

Các tướng thù đi đánh trận nào, chỉ bị thua, với chết hại, làm cho Thuật nản lòng.

Ngày 24 Mai 1890, quân Đốc-bân, giao chiến với toàn quân Chaigneau, ở gần xã Quảng-xá, bắn nhau trong 8 tiếng đồng-hồ.

Quân Bãi-sậy độ này đã khó đường « làm ăn » vì bị nhiều đồn quan-binh vây bọc, khó đi đánh cướp các nơi, ăn mặc thời không giống như trước. Mỗi khi bắn chết, hay bắt được bọn lính khố đỏ, khố xanh nào, đều lột hết áo quần mà mặc có ý làm lẫn...

Nên trận này, quân Đốc - Bản ăn mặc lẫn mùi áo với lính Chánh - Phủ khi giao - chiến hơi khó cho bên quan-binh, thường đánh nhau tối có khi bị lẫn lộn. Dưới làn khói súng đạn mù-mịt, hai bên quân mặc giống nhau, chánh sao khỏi sự lẫn lộn, nhưng may quân Chaigneau đều có dấu hiệu riêng trên nón đĩa, nên tuy giáp lá cà, mà chẳng đánh lẫn nhau.

Quân Đốc-bản dần dần bị núng thế,

bị đánh đồn ra bờ sông, phải nhẩy
cả xuống nước, bơi qua sông, nhiều
tên bị chết đuối. Trên bờ bắn xuống
như bắn bia, làm cho ba trăm quân Đốc-
Bân, khi sang tới bờ bên kia, chỉ còn
có ngót hai trăm người.

Sau trận này lại có trận Đào thuế,
quân Chánh-phủ đánh nhau với Lãnh-
Hiềm ở Phú-kê.

Lãnh-hiềm đang đóng ở Bắc-ninh
chợt có lệnh của Thuật gọi về, để họp
với toán ở Kim-Anh.

Đến Phú-kê trời tối, phải đóng ở đó
nghỉ quân. Có kẻ báo cùng Tri-phủ Từ-
Sơn. Lập tức viên Tri-Phủ đem 100 thủ-
hạ đi đánh.

Tới nơi, viên Tri-phủ đang chia quân
vây bọc lấy làng này, đã bị ngay quân

Hiêm ở trong xông ra, bắn như chút vào đám quan - quân, rồi chạy ra lối Quảng-Tô.

Tuy bị chết hại ít thủ-hạ, viên Tri-phủ cũng không tha, nhất-định đuổi kiệt-cùng.

Đến làng Đào-thuế, thuộc huyện Đông-Khe, quân Lãnh-hiêm đóng lại, dàn thành thế-trận, đối-địch.

Viên Tri-Phủ liền cho mấy thủ-hạ phi ngựa đi bao hai đồn Đông-Khe và Phù-Cơ.

Tức thời Tri-huyện Đông-khe, tri-huyện Kim-Anh cùng các viên Quản Guillaume, Bichat, kéo quân tới vây chặt.

Đường vào làng khó lắm, quân Hiêm nấp các chỗ yểm ở trong bầu ra rất tin;

nên quân ngoài mấy lần xông vào, đều lại phải lùi ra cả.

Làng có bốn cổng, duy có phía cổng bên đề vào hơn cả, quan - quân liền đổ xô vào đánh phía ấy, quả-nhiên, sau một hồi bắn riết, cổng đó bị phá vỡ, quân vào được.

Quân Hiêm bị vây cả bốn cửa, khó lối ra, Hiêm sai quân nấp vào các nhà ở trong làng mà bắn, rồi chèo qua các nóc nhà, lách lũy tre mà chui ra.

Đạn bắn vào các nhà, nhiều mái danh bị cháy, quân Hiêm còn tên nào không chạy thoát, đều bị chết thiêu, hoặc bị trúng đạn mà chết.

Hiêm liều mạng kéo tàn-quân xông ra khỏi được làng, kéo ra phía sông Cà-lồ, lội qua chạy.

Quan quân đuổi theo bắn, nhiều tên quân Hiêm bị chìm lỉm, anh ruột Lãnh-Hiêm bơi ra đến dũ sông rồi cũng bị một phát vào dũ đầu, chìm mất.

Trời đã sáng rõ.

Hiêm chạy thoát sang bên kia sông, điểm quân lại chỉ còn vài chục tên, ai nấy đều bị thương.

Hiêm sót ruột, lại thương anh, từ ngày cầm quân, chưa bao giờ bị thua to đến thế này; Hiêm che mặt khóc.

Chạy đến làng Xuân-Lai, đuối sức quá, đóng quân nghỉ, lại bị dân làng ấy đồ ra đánh đuổi.

Chẳng ai còn có sức bắn với đánh nữa, chỉ kéo nhau chạy, thực là hùm hiêng khi đã xa-cơ cũng hèn.

Dân làng hôn-chiến một hồi, bắt được
mấy khẩu súng và 2 tên quân của
Hiêm. lại giết được một ti-tướng.

Hiêm bị thương khá nặng.

Tán-thuật thấy quân mình độ này bị
thua luôn, muốn lấy một ít quân Khách
của Lưu-kỳ về giúp.

Ngày 28 Mars 1890, Thuật kéo quân
lên Lục-nam định tìm Kỳ để viện lấy
ít quân.

Đến nơi, mới hay rằng: Kỳ cũng
đang bị quan-binh đánh cho khố r-khố,
thua luôn, chạy biệt ra vùng Bảo-đáy
rồi.

Thất-vọng, Thuật đóng quân ở làng
Vòi (Lục-Nam) để liệu cách mộ lấy
ít quân khách đối chiến-trận, đem về

Hung-yên.dup việc.

Có tin báo tới Phủ-lạng, Thiếu-úy Lamay cùng với hai viên quân Breton và Dol vội kéo một toán đại quân đi đánh.

Hay tin có quan-quân đến, Thuật chia quân ra dàn thành thế-trận ở trong làng, lại cho mấy toán nhỏ ra phục ở ngoài đồng, phía sau, và hai bên tả, hữu, xa xa phía trước làng.

Quan binh kéo tới nơi, do phía cổng trước làng đánh vào. Không thể bỏ vậy được, vì quân Thuật đóng lan cả ra các phía ngoài.

Vừa mới giao-chiến, không đầy một khắc đồng-hồ, Viên quân Dol bị ngay một phát đạn siên qua bụng, gục xuống, mọi người vực ra để phía sau bụi, rồi lại tiến đánh.

Đề cho quân Chánh-phủ tiến dần
mãi gần lại, một phát hiệu nổi lên,
tức thời quân-phục, đổ ra bắn ba phía
lại.

Phải lui về, quân lính vừa bắn lại,
vừa khiêng viên đạn Dol chạy.

Quân Thuật tiến lên kíp quá, thiếu-
ủy Lamay lại bị đạn rồi, quân lính
bối-rối, hoảng.

Viên đạn Breton tức quá, hô quân
dừng lại, không chạy nữa, liều một trận
sống-mái,

Quân Thuật phải dừng lại, nhưng
cây thẳng, chẳng chịu lui về, chỉ muốn
xông đến.

Quân Chánh-phủ bắn, hăng quá,

làm quân Thuật bị hại ít nhiều.

Nhưng sắp hết đạn rồi, chi nguy !

Breton vừa hô quân lui, vừa bắn cầm chừng, để liệu thế, tới đâu hay đó.

May sao, lúc ấy Thiếu-Tá Baule đang đem quân đi tuần ở bên hữu-ngạn sông Thương, nghe tiếng súng bắn ở bên này sông, liền kéo quân sang.

Vừa kịp ! Breton chỉ còn có mấy viên đạn trong khẩu súng lục để dữ mình, lúc thế cùng lực tận. Quân lính hết cả đạn rồi, quân Thuật vẫn đuổi.

Đội quân Baule liền khai thế-công, tràn lại ngăn quân Thuật, bắn đồ hàng. quân tiến trước, Thuật sợ mắc nước, phải cho quân lui về làng và giữ thế-thủ.

Hội quân Baule đuổi giấn tận nơi, vây

chặt lấy.

Thuật « trút » quân ra mé sau làng chỉ để ít quân ở lại trong làng bắn dũ.

Quân ngoài thấy ở trong đã thừa bắn, liền xông lại, phá được cổng làng, vào.

Vừa mới vào lọt trong làng, quân Thuật liền kéo vòng ở phía sau lên, vây bịt lấy lối ra của quan-quân, mà đánh dần theo vào.

Biết là mắc mẹo, đạo quân Baile không dám đánh ra phía trước nữa, đành phải lùi ra phía sau làng mà ra ngoài, nhưng nghẽn mất lối về, nếu lại kéo vào làng sẽ lại bị vây ngay.

(còn nữa rất hay)



ĐÃ CÓ SỐ 5 LỊCH-SỬ BỀ-THÂM
Giấy thường 1 xu, Giấy tốt 2 xu



Hình cả Huỳnh đương dò bước
Vì điều-tra nên viết mấy đúng